

УДК 327.8

DOI 10.30970/vir.2020.48.0.11053

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗАСНУВАННЯ КИТАЙСЬКИХ ТА АМЕРИКАНСЬКИХ АНАЛІТИЧНИХ ЦЕНТРІВ

Лу Вей

*Університет Шаньсі,
92, Вухен Road, Тайюань, Шаньсі, Китай, 030006, тел. 0351-7011933,
e-mail: xyh@sxu.edu.cn*

Аналітичні центри – це дослідницькі організації, у яких спеціалісти різних галузей використовують інформацію різних дисциплін для аналізу предметів або областей, які потребують вирішення питань, та пошуку шляхів вирішення цих питань. Створення аналітичних центрів полягало у наданні консультацій країні з формування внутрішньої та зовнішньої політики. Вони були невід’ємною частиною державного апарату та не були комерційними. З розвитком та потребами суспільства класифікація аналітичних центрів урізноманітнювалась. США стали першою країною світу, де з’явилися аналітичні центри. Вони з великою точністю та всебічно аналізують та виносять рішення, мають тісний зв’язок з керівним апаратом країни, впливають на суспільство, корегують політикою у сфері держуправління, економіки, суспільства, військової справи, міжнародних відносин, науки та інше. За останні три десятиліття Китай зробив величезні досягнення в розвитку економіки. Якщо ж подивитись з боку на стан аналітичних центрів країни, можна впевнитись, що, незважаючи на їхню кількість, їхній вплив доволі обмежений, а якість потребує покращення. Сьогодні впливові аналітичні центри розташовані, здебільшого, у Пекіні, Шанхаї та інших політичних й економічних центрах країн, вони належать до універсального типу та, здебільшого, фокусуються на державній стратегії. Гальмують модернізацію напрямку діяльності аналітичних центрів відсутність правильного складу кадрів та розподіл між ними роботи, неможливість виготовлення ефективного та перспективного продукту, складність формування впливу на уряд, суспільство та світ. У статті завдяки опису та порівнянню стану розвитку китайських та американських аналітичних центрів виокремлені значні розбіжності щодо їхнього будівництва та використання. Китай як країна, що розвивається, має безперервно покращувати будівництво своїх аналітичних центрів, розвивати приватні аналітичні центри, збільшувати їхню кількість та масштаб, посилювати впливовість приватних аналітичних центрів, і тільки у такий спосіб можливо сформувати зрілий ринок аналітичних центрів. У ХХІ ст. професійні кадри – найважливіший стратегічний ресурс. Різні країни заради свого швидкого розвитку прикладають значні зусилля для виховання талантів

своєї країни та приваблювання закордонних. З іншого боку, будівництво й розвиток аналітичних центрів – це ключовий момент накопичення стратегічного кадрового запасу. Тільки безперервне накопичення талантів в аналітичних центрах сприятиме протидії нестабільній міжнародній кон'юктурі та вирішенню проблем всередині країни.

Ключові слова: аналітичний центр; Китай; США; китайсько-американські відносини.

Американський учений Пол Діксон (Paul Dickson) у публікації 1971 року «Аналітичний центр» зазначив, що аналітичні центри – це установи, які використовують американські війська для розробки планів воєнних дій під час війни [4]. Після Другої світової війни традиційна сила європейських країн зменшилася й економічні центри влади світу поступово перемістилися з Європи до США, в усьому світі відбулися великі зміни. Підйом Радянського Союзу призвів до холодної війни між Сходом та Заходом. У відповідь на різні проблеми, що почали виникати в умовах нового світу, уряди різних країн створили власні офіційні аналітичні центри. У цей період США найшвидше почали їх створювати та розвивати. Найдавніші аналітичні центри в США з'явилися на початку XX ст. Це, зокрема, знаменитий Міжнародний фонд миру Карнегі, заснований 1910 року; Державний науково-дослідний інститут, заснований 1916 року; Інститут Гувера, заснований 1919 року. Найбільш представницьким американським аналітичним центром є Корпорація RAND. Компанія RAND заснована в листопаді 1948 року. Її попередник – науково-дослідна установа – входила до складу ВПС США з кількістю професійних учених не менше 800 осіб. Результати їхніх досліджень значною мірою впливають на формування та розвиток стратегічного мислення США та національної оборонної політики. Корпорація RAND насамперед надає послуги уряду США. Наприклад, Міністерство національної оборони, Міністерство охорони здоров'я, Міністерство людських ресурсів, Міністерство освіти, Національний науковий фонд, Національний інститут медичних досліджень та Бюро статистики – усі мають довготермінові завдання та замовлення з компанією. Корпорація RAND також успішно спрогнозувала такі важливі події, як встановлення дипломатичних відносин між Китаєм та США, криза на кубинських ракетах, Велика депресія США та об'єднання Німеччини. Ці прогнози зробили репутацію RAND настільки високою, що вона стала головним аналітичним центром американських політичних та військових кіл. Окрім Корпорації RAND, у США існують такі аналітичні центри, як Інститут Брукінгса, Інститут Гувера, російський Інститут підвищення кваліфікації в Кенані та інші.

Типи американських аналітичних центрів

За даними «Global Think Tank Ranking 2010», у США загалом налічують 1 815 аналітичних центрів. Згідно з дослідженнями американського вченого Кента Уївера (Kent Weaver) та канадського вченого Дональда Абельсона (Donald E. Abelson), американські аналітичні центри можна поділити на чотири

типи. Перший – це дослідницька установа, в якій дослідники пишуть лише дослідницькі звіти та не публікують їх після завершення дослідницьких проектів. Такими є Фонд Saiqi, Міжнародний Фонд Миру Карнегі, Інститут Брукінгса, Інститут Гувера, Рада з міжнародних відносин та Інститут міжнародної економіки. Спільною рисою цих аналітичних центрів є те, що їхня головна місія полягає в підвищенні обізнаності громадськості про безпосередні політичні, економічні, соціальні і дипломатичні проблеми, які виникають. Окрім того, вони проводять семінари та лекції для осіб, що визначають політику, а також пишуть наукові доповіді. Другий тип належить державним установам, що означає, що їхніми головними замовниками та джерелами фінансування є уряд. Уряд довіряє проектні дослідження, а вони, своєю чергою, надають уряду поради. Найбільшими представниками цього типу є згадана вище Корпорація RAND, а також Американський підприємницький інститут, Рада економічного розвитку та Інституту досліджень міст. Третій тип називають ініціативними аналітичними центрами. Як випливає з назви, це означає, що вони мають тверду політику з партійним чи свідомим нахилом. Такі аналітичні центри доволі відомі у маркетингу та перепакунні ідей. Їхніми представниками є Фонд «Спадщина», Інститут Като та Інститут економічної політики. Четвертий тип називають спадковими. Їх, зазвичай, створюють посадові особи уряду, вони є новим типом аналітичних центрів. До цього типу належать Центр досліджень з питань миру та свободи і Центр досліджень Картера.

Хоча існують відмінності у типах цих аналітичних центрів, проте у них все ж є щось спільне. По-перше, з точки зору ведення політики, вони надають політичну консультацію уряду через дослідження матеріалів та даних. Фонд «Спадщина» 1980 року видав книгу «Відповідальність керівника», яка містила 1093 сторінки. Вона стала настільною книгою адміністрації Рейгана і мала великий вплив у 1980-х роках [11]. По-друге, аналітичні центри мають певний вплив на громадську думку. На основних національних заходах аналітичні центри можуть використовувати професійні знання та ідеї для оприлюднення суті поточних проблем та формування громадської думки. Наприклад, у США після інциденту 9/11, Інститут Брукінгса опублікував першу свою книгу «Терористичні організації та американська зовнішня політика». Вона містила всебічний аналіз поточної ситуації, також у ній обговорювали необхідність боротьби з тероризмом у США. Зрештою, основною причиною того, чому аналітичні центри можуть проводити дослідження з соціальних, економічних, наукових, військових, дипломатичних та інших аспектів, є їхні мозкові таланти.

У США багато урядовців, що віддалились в аналітичні центри, займається дослідженнями, а також деякі мозкові таланти збагачують уряд на вищих постах. Від досліджень до влади – ця циркуляція між ученими і чиновниками формує «обертаючі двері» США. Механізм «обертання дверей» є одним з нахарактерніших явищ в американських аналітичних центрах. Адміністративна система США є типовим «одноразовим придверним», що супроводжується зміною уряду після кожних виборів. Чотирирічні президентські вибори включали понад 4 тис. змін чиновників. Старші посадовці, такі як міністри, які

не є членами парламентських груп, також зрідка виходять з державної служби, вони є елітою аналітичних центрів. Така система значно відрізняється від європейських країн та Китаю. Кожні чотири роки багато відряджених чиновників відвідує аналітичні центри для проведення досліджень з питань політики, а дослідники аналітичних центрів також мають змогу відвідати уряд, щоб займати важливі посади – від дослідників до правителів. Такий обмін між ученими та чиновниками називають механізмом «обертаючих дверей» США. Він дає змогу мозковим центрам проникнути в усі аспекти формування політики [2].

Механізми експлуатації та результати просування американських аналітичних центрів

Спочатку американські аналітичні центри підкреслювали свій «некомерційний, незалежний і неупереджений» характер, однак після стількох років розвитку їхнє становище виявилось значно складнішим. Мозкові центри США застосовують систему управління, яка, зазвичай, складається з добре відомих підприємців, банкірів, політиків, науковців та інших, які формують так звану Раду. Обов'язки Ради полягають у визначенні напрямку діяльності аналітичних центрів та розробці політики, плануванні та розгляді досліджень, аналізі фінансів, контролі за підписанням контрактів, координуванні відносин з замовниками, іноді в перевірці якості досліджень і допомозі у зборі коштів. Також вона відповідає за вибір і призначення адміністратора, який займається щоденними справами. Адекватне фінансування є важливою гарантією виживання і розвитку аналітичного центру. Джерела фінансування американських мозкових центрів, здебільшого, можна поділити на такі:

- 1. Підтримка уряду чи конгресу.* Корпорація RAND, наприклад, зазвичай, укладає договір з такими структурами: Міністерство оборони, Міністерство охорони здоров'я, Міністерство з питань людських ресурсів, Міністерство освіти, Національний науковий фонд, Національний інститут медичних досліджень, Бюро статистики тощо. У них є 3–5-річний або ж однорічний сервісний контракт з RAND, який становить десятки мільйонів доларів.
- 2. Фонд фінансування.* США створили чимало фондів, здебільшого двох типів. До першого типу належать фонди дослідницьких установ, що займаються організацією досліджень, створюють проекти, публікують доповіді та інші дослідження. До другого типу належать фонди, які спеціально фінансують різні види діяльності, такі як проведення досліджень щодо політики та інших заходів, що може принести користь суспільству [7].
- 3. Корпоративні та індивідуальні внески.* Відомі американські підприємці та благодійники фінансують, а також створюють деякі мозкові центри. Роберт Брукінгс заснував Інститут Брукінгса, Ендрю Карнегі інвестував 10 млн доларів у створення Міжнародного фонду миру Карнегі. Водночас Генрі Форд, Джон Дейвідсон Рокфеллер та інші закладали фундамент для надання надійної фінансової підтримки американським аналітичним центрам, утворюючи у такий спосіб ланцюжок приватних пожертвувань – Фонд мозкових центрів.

Окрім того, закон США передбачає, що благодійні пожертви не обкладають податком. Як некомерційна організація, аналітичні центри можуть отримати пільги за двома аспектами федерального податкового законодавства США: 1) податкові пільги для некомерційних організацій; 2) податкові пільги для установ і окремих осіб, пожертвуваних некомерційними організаціями. Окрім вищесказаного, американські аналітичні центри також фінансують з зарубіжних джерел, оскільки вони співпрацюють з іноземними агентствами, які просять їх зробити деякі дослідження для місцевих проектів. Наприклад, Центр досліджень з вивчення політики у Східній Азії, який працює в рамках Інституту Брукінгса, може отримати значну фінансову підтримку з країн Східної Азії, включаючи Японію і Південну Корею, а Центр стратегічних та міжнародних досліджень має фінансування з боку Японії завдяки спільним дослідницьким проектам.

Результати досліджень аналітичних центрів, прийняті політиками і громадськістю, можуть впливати на їхнє планування, розробку і вдосконалення та водночас підвищувати вплив аналітичних центрів, отож їх необхідно зорієнтувати на їхню пропаганду. Для того, щоб впливати на політиків і громадськість, американські мозкові центри застосовують такі різноманітні маркетингові стратегії: 1. Організація громадських форумів і зустрічей, на які регулярно запрошують політиків, представників засобів масової інформації, науковців та інших представників для обговорення різних питань з вітчизняних і закордонних справ, а також підвищення обізнаності суспільства щодо внутрішньої та зовнішньої політики. 2. Публікація публічних виступів, пропаганда політичних переконань через різноманітні заходи, насамперед у вищих навчальних закладах, а також академічні обміни з університетами. 3. Відвідування слухання в Конгресі – більшою мірою формальна стратегія аналітичних центрів. Старших наукових співробітників Інституту Брукінгса, Інституту Катона та інших добре відомих мозкових центрів часто запрошують у Сенат чи відповідний комітет Палати представників, де ті свідчать про різні проблеми у законодавстві та реалізації політики. 4. Публікації американських аналітичних центрів, передусім, здійснюють у журналах, монографіях, інформаційних бюлетенях та річних звітах, за допомогою яких вони просувають свої ідеї. До таких публікацій належать «Дипломатія» Ради з міжнародних відносин, «Огляд політики» Фонду «Спадщина», «Брукінгс Review» Інституту Брукінгса, «Зовнішня політика» Міжнародного фонду миру Карнегі, тримісячник «Вашингтон» Центру стратегічних та міжнародних досліджень та інші. 5. Використовуючи Інтернет, веб-сайт надає велику кількість інформаційних ресурсів для широкої громадськості, включаючи блоги, чати, живі інтерв'ю, інформацію про конференції, лекційні відео та посилання на важливі бази даних. 6. Фундаментальні заходи також є стратегією аналітичних центрів з популяризації ідей для політиків та широкої громадськості. 7. Сприяння результатам досліджень аналітичних центрів за допомогою ЗМІ задля розширення їхнього впливу [12].

Дослідження американських аналітичних центрів щодо Китаю

Останніми роками, зважаючи на швидкий розвиток Китаю, американські аналітичні центри приділяють значну увагу сучасним проблемам Китаю. Вони опублікували чимало досліджень, згідно з якими сучасні американські вчені вивчають питання Китаю. На основі результатів цих досліджень можна зробити висновок, що дослідницьку дипломатичну стратегію американських аналітичних центрів щодо Китаю поділяють на три аспекти: 1. Традиційні консервативні аналітичні центри. 2. Тип мозкового центру «китаєзнавець». 3. Дружні аналітичні центри. Представником традиційного консервативного аналітичного центру є Корпорація RAND. Корпорація RAND, стурбована військовим розвитком Китаю, наголошує на тому, що Китай об'єднає військову силу проти Тайваню. У доповіді, опублікованій 2012 року, зазначено: «Якщо китайські війська висадяться на Тайвані, Перший принцип полягає в початку конфлікту в Тайванській протоці, тобто до прибуття в зону бойових дій». В доповіді головну увагу приділено способам боротьби з «нечіткими» визвольними силами, такими як укріплення протиракетної оборони, збільшення військ і мобілізація сил [13]. Фактично справжня мета цієї доповіді – використання «китайської загрози» для розширення збройних сил США та створення громадської думки, щоб перешкодити мирному підйому Китаю. Деякі консервативні експерти Корпорації RAND часто говорять про те, що Китай готовий використати свої геополітичні переваги в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, переходячи від стратегічної оборони до наступу, стверджуючи, що після зіткнення з американськими силами народно-визвольна армія буде випереджальною, і навіть дійшли висновку, що Китай переходить до агресивної національної стратегії. До типу мозкових центрів «китаєзнавець» належать Інститут Брукінгса, Рада з міжнародних відносин, Міжнародний фонд миру Карнегі та інші. У цих аналітичних центрах доволі багато експертів та науковців-китаєзнавців. Вони володіють китайською мовою, добре підходять до побудови теорій та моделей з розробки політики США щодо Китаю [6]. Серед них – віцепрезидент Міжнародного фонду миру Карнегі Паал Дуглас (Douglas Paal), який ще з 1980-х років стежив за ростом і розвитком Китаю. Він сказав: «США і Китай є великими країнами, тому вони не можуть свідомо протистояти один одному, між ними повинно бути порозуміння, взаємна довіра та обміни на основі справедливості і поваги» [10, р. 18]. Відомий американський експерт щодо Китаю Боні Гласер (Bonnie S. Glaser) зазначив: «На будь-який виклик суверенітету та територіальній цілісності Китаю буде тверда реакція китайської сторони. Китайський уряд не вагаючись штрафуватиме країни чи організації, які виглядатимуть провокаційними. Водночас китайські лідери знають, що робити це буде ризиковано, щоб сусідні країни, побоюючись Китаю, не пристали до США. Це не той результат, який хоче бачити Китай. Отож з ініціативи «Одного поясу, одного шляху» Китай готовий до поліпшення відносин з сусідніми країнами, в той же час, може терпіти певну ступінь тертя» [1]. Відомий китаєзнавець Генрі Кіссінджер (Henry A. Kissinger), як колишній лідер США, також є засновником та свідком американсько-китайських відносин. Про

майбутнє співпраці між США і Китаєм, а також конфлікту, він зазначив: «Китай за 30 років після реформ відкритості накопичив солідний капітал та підвищив національну силу, в той час як існуючий світовий порядок це порядок, який установився після Другої світової війни без участі Китаю. Тому Китай відчуває, що правила цих порядків необхідно поліпшити. Пекін для цього вже створив ряд альтернативних механізмів. З подальшим розвитком Китаю, ці альтернативні механізми будуть розширюватися, тоді вони сформулюють конкурентоспроможний світовий порядок, в якому не схочуть бачити США та країни Європи, в поєднанні з різними ідеологіями, взаємною підозрілістю і навіть ненавистю. Таким чином, як США, так і Китай повинні добросовісно співпрацювати, щоб знайти спільну мову та повідомляти один одному та всьому світу своє бачення [1]». Професор Принстонського університету, представник дружніх аналітичних центрів Джон Айкенберрі (John Ikenberry) у своїй статті писав: «Підйом Китаю та Азії є головною подією цього століття. У наступні кілька десятиліть світова модель, орієнтована на США, буде замінена на біполярну або навіть багатополярну, а США у майбутньому повинні змінитись, аби зазнати найменших втрат. Захід повинен відмовитися від «теорії китайської загрози» і прийняти той факт, що Китай став провідною міжнародною силою, тому що Китай в якості нового світового лідера як і раніше підтримує світовий порядок, створений західними країнами» [12]. Він навів такі аргументи на користь цієї точки зору: світовий порядок, побудований США і країнами Заходу, є відкритим, інклюзивним і недискримінаційним. Отож Китай може досягти значного прогресу протягом кількох десятиліть, щоб підтвердити і зміцнити цю систему. Можна сказати, безумовно, що це є найпридатнішою міжнародною системою для людського розвитку, отож Китай не буде і не повинен її змінювати.

Будівництво китайських аналітичних центрів, з точки зору часу, почалося пізніше, ніж у США. Відповідно, існує великий розрив між кількістю і масштабом, порівняно з американськими. Китайські аналітичні центри є важливою складовою «м'якої сили» та «дискурсної влади» в країні та значною мірою впливають на прийняття рішень урядом, розвиток підприємств, громадську думку та поширення знань серед громадськості [12].

Типи китайських аналітичних центрів

Розрізняють кілька типів китайських аналітичних центрів. Перший тип: офіційні аналітичні центри (військово-політичні). Такі мозкові центри, головним чином, відповідають за прийняття рішень урядових відомств і служб, а також це найперші аналітичні центри, створені в Китаї. Фінансування досліджень здійснюють винятково з бюджету уряду, а теми досліджень часто призначають урядові відомства. На відміну від США, в Китаї такий тип аналітичних центрів налічує найбільше талантів і є найсильнішим. Наприклад, Аналітична група держдепартаменту Китаю, Науково-дослідний центр держдепартаменту Китаю, Китайська національна школа управління, Китайська академія соціальних наук і Шанхайська міжнародна академія досліджень. Другий тип: напівдержавні аналітичні центри – напівофіційні мозкові центри. Вони не є безпосередньо

частиною урядових відомств, однак залежать від офіційних закладів, а їхні витрати та дослідження також залежать від різних урядових відомств. Цей тип аналітичних центрів знаходиться посередині між урядовими і приватними аналітичними центрами. Сюди належать: Китайський міжнародний економічний обмінний центр, Китайський національний економічний дослідницький інститут, Асоціація досліджень реформ та розвитку підприємств Китаю. Третій тип: університетські аналітичні центри. Такими аналітичними центрами є науково-дослідні установи, створені університетськими містечками за допомогою університетів чи інших установ та груп. Їх, здебільшого, фінансують з державних і шкільних грантів та фондів, корпоративні та приватні благодійники, вчені, дослідники з різних дисциплін, а також дослідники з інших дослідницьких закладів без певного напряму дослідження. Наприклад, Центр громадського управління університету Цинхуа та Інститут національних досліджень, Міжнародний науково-дослідний інститут стратегії Пекінського університету, Американський дослідний центр Фуданського університету та Російський інститут університету Східного Китаю. Четвертий тип: приватні мозкові центри. Такі аналітичні центри з'явилися наприкінці 1980-х років і постійно розвиваються ось уже протягом 30-ти років. Їхні джерела фінансування доволі різноманітні – як приватні пожертвування, так і державна підтримка. Отож, зазвичай, такі аналітичні центри є професійними і комплексними. Серед них – Консультативна група «Нульові дослідження», Науково-дослідна асоціація економічних систем Китаю, Інститут досліджень Гурун та Інститут національних економічних досліджень Пекіна.

Розвиток китайських аналітичних центрів та існуючі проблеми

Останніми роками розвиток китайських аналітичних центрів досяг значних успіхів. У звіті Global Think Tank бачимо, що загальна кількість аналітичних центрів у Китаї зростає і сягає сьогодні 429 (у США їх 1 830). Водночас сім китайських аналітичних центрів потрапило в список «150 передових аналітичних центрів світу», зокрема: Академія суспільних наук, Китайський інститут міжнародних досліджень, Китайський науково-дослідний центр з сучасних міжнародних відносин, Науково-дослідний центр Державної Ради з питань розвитку, Міжнародний науково-дослідний інститут стратегії Пекінського університету, Шанхайський інститут міжнародних досліджень, Інститут фінансових досліджень Китайського народного університету ім. Чонгяна [14]. З аналізу вітчизняного середовища Китаю можна зробити висновок, що впливові аналітичні центри Китаю зосереджені головним чином у великих містах, таких як Пекін та Шанхай. З них пекінські мозкові центри становлять 70 %, а в інших регіонах доволі низька частка, що, ймовірно, є однією з причин дисбалансу в економічному розвитку Китаю. Порівняно з розвитком аналітичних центрів у розвинених країнах Західної Європи та Північної Америки, розвиток аналітичних центрів в Китаї ще не досяг вищої стадії. Впливові мозкові центри Китаю, зазвичай, повністю профінансовані урядом, отож вони завжди зосереджені на зовнішній і стратегічній безпеці країни, порівняно з меншою увагою до фінансів, економіки, освіти та охорони

здоров'я. Зазначимо, що дослідники, здебільшого, працюють у системі наукових досліджень та оцінок, насамперед зосереджені на наукових роботах і, зокрема, не можуть втілити результати своїх досліджень у рекомендації політикам. Отож неможливо запропонувати перспективну «резервну політику» та своєчасні контрзаходи уряду. На цьому етапі Китаю важливо навчатися у США, щоб подолати власні проблеми. Після Другої світової війни Рада США з міжнародних відносин опублікувала статтю, в якій прокоментувала «корінь радянської поведінки», що допоміг уряду США встановити основу стратегії стримування протягом періоду у понад 40 років [2]. У китайських аналітичних центрах недостатньо розумного кадрового складу. Загалом серед дослідників китайських аналітичних центрів, якщо порівнювати за одним напрямом, дуже мало фахівців чи вчених з різних областей досліджень, які зосереджені в рамках одного і того ж науково-дослідного інституту. У розвинених країнах Північної Америки та Західної Європи, навпаки, значну увагу приділяють міждисциплінарній співпраці між дослідниками, а також заохочують спільні інновації. Наприклад, серед дослідників Міжнародного інституту застосування систем аналізу економісти становлять 21,2 %, математики – 11 %, інженери, комп'ютерні вчені та техніки – 10,3 %, фізики та екологи – 9,6 %, системні аналітики – 8,6 %, екологи та соціологи – 8,2 %, оператори – 7,5 %, біологи – 3,4 % [5, с. 28]. Американська корпорація RAND наголосила, що створення групи експертів, здебільшого, базується на професіоналізмі членів команди та технічній компетенції в досягненні конкретних цілей. Вони є експертами в усіх галузях і можуть зробити унікальний вклад, користуючись своїми знаннями та досвідом. Університетські аналітичні центри є важливою частиною сучасних аналітичних центрів. Наприклад, Університет Цинхуа має десятки аналітичних центрів у галузі міжнародних відносин та економіки. Проте, через обмежений вплив уряду на мозкові центри, за винятком деяких «ринкових», більшість вищих навчальних закладів – це другий ешелон та альтернатива, які працюють як офіційні консультанти з прийняття рішень. Дослідники університетських аналітичних центрів (здебільшого викладачі) не мають надто багато часу на дослідження, порівняно з іншими типами мозкових центрів, отож цей тип є більшою мірою закритим. У наш час чимало китайських університетських аналітичних центрів, окрім досліджень важливих питань країни, обмежується публікаціями у своїх внутрішніх системах та академічних колах, проведенням семінарів та інших форм. Вони не тільки позбавлені гласності в суспільстві, але й, порівняно з іншими аналітичними центрами, не приділяють уваги розповсюдженню, просуванню і збільшенню ефективності власних наукових досліджень та марнотратству безцінних науково-дослідних ресурсів. На тлі економічного розвитку та в контексті соціального плюралізму і політичної демократизації аналітичні центри стають невід'ємною частиною і відіграють важливу роль. Вони здатні думати за межами коробки, позбутися від вихідної системи, спостерігати й аналізувати проблему значно відкритіше, мати широке бачення, щоб зрозуміти реальні потреби суспільства і надавати точнішу інформацію та результати досліджень, які краще відображатимуть дійсність.

Окрім того, мозкові центри також відіграють певну роль як містки зв'язку між урядом і громадськістю: з одного боку, побажання громадськості можуть бути виражені аналітичними центрами, з іншого боку, уряд ефективніше отримує інформацію, необхідну для прийняття рішень, і краще орієнтує громадськість на політику. Незважаючи на те, що китайські аналітичні центри почали зароджуватися ще в 1990-х роках, проте розвивались вони повільно. За неповними статистичними даними, сьогодні на Китай припадає лише 5 % від загального числа аналітичних центрів, а впливова «Китайська десятка мозкових центрів» – це офіційні чи напівофіційні аналітичні центри. Причому кількість американських мозкових центрів досягла 570, Японія досягла 50 % від загального обсягу. Причинами вважаємо: 1. Відсутність адекватної політичної підтримки. Китай завжди був обережним у розвитку організацій громадянського суспільства, неурядових аналітичних центрів та дослідницьких областей, що охоплюють широкий спектр впливу ідей, отож неофіційна державна підтримка аналітичних центрів є недостатньою. 2. Відсутність основної інформації перешкоджає розвитку досліджень. Значущі дослідження повинні спиратися на достатню та справжню оригінальну інформацію, яку часто контролює уряд. Прозорість адміністративної та економічної інформації Китаю низька, деяку важливу інформацію передає безпосередньо уряд у руки офіційних аналітичних центрів, а приватним аналітичним центрам практично неможливо з перших рук отримати таку інформацію. 3. Конкурентні загрози від офіційних аналітичних центрів. Як уже зазначено вище, офіційні мозкові центри мають своєчасний доступ до важливої дослідницької інформації від державних органів, оскільки вони є частиною державних органів. З одного боку, вони своєчасно отримують цінну інформацію, а з іншого – фінансування для своїх досліджень. Це створює велику загрозу виживанню приватним аналітичним центрам. 4. Здебільшого неофіційні аналітичні центри покладаються на вплив окремих економістів, їхні організації більше схожі на «зіркову студію». Незважаючи на наявність унікальних ідей і довготермінові дослідження в певних галузях, скарг та звинувачень, отриманих в результаті досліджень, надто багато – більше, ніж конструктивних заходів чи контрзаходів. Керівництво аналітичних центрів недостатньо уважно до нагальних питань, які потребують термінового вирішення.

З моменту встановлення китайсько-американських дипломатичних відносин, з січня 1979 року, питання Тайваню, Тибету, прав людини та озброєння є головними причинами розбіжностей між високопоставленими лідерами обох сторін. У XXI ст. китайсько-американські відносини стали тіснішими, розширенішими, глибшими та мають глобальний ефект. Проте після призначення 2017 року президентом США Дональда Трампа країна різко змінила своє ставлення до Китаю. Загалом ВВП Китаю 2017 року досяг 827,12 млрд юанів, що дорівнює приблизно 63 % ВВП США цього року; 2017 року військові витрати Китаю в доларах США (228 млрд дол.) менші, ніж військові витрати США (595 млрд дол. США), що становить третину за проміжок часу у майже 10 років [11]. Уряд Трампа випустив «Доповідь про

стратегію національної безпеки США» [15], «Звіт по стратегії національної оборони США» [9], «Звіт про ядерну енергетику та екологію» [8] та інші стратегічні документи, що розкривають офіційний Китай як основного «стратегічного конкурента» та звинувачують його в тому, що він ставить під загрозу глобальний і регіональний порядок та національні інтереси і цінності США. Це кидає тінь на нормальні двосторонні дипломатичні китайсько-американські відносини, що спричинило багато невизначеностей. Отож активізація обміну інформацією між аналітичними центрами двох сторін доволі важлива, а діалог між ними допоможе уникнути стратегічного прорахунку та вирішити їхні розбіжності. Окрім того, США варто відмовитися від «холодної війни» і змінити ставлення до Китаю не як до основного конкурента. Зміни необхідні у фундаментальному положенні для того, щоб забезпечити ефективну взаємодію між двома країнами та утворити нову модель співпраці. Водночас Китаю варто перебрати на себе ініціативу щодо зміцнення ринку реформування та розширення доступу до зовнішнього світу. Зрештою, історія та реальність доводять, що китайсько-американське співробітництво є абсолютно правильним вибором, а взаємна вигода – фундаментальною.

Як уже зазначено на початку статті, аналітичні центри є дієвим інструментом розробки й вибору стратегій зовнішньої та внутрішньої політики країни, а також невід'ємною частиною державного апарату. З розвитком суспільства та мінливістю міжнародної політики уряди країн щораз більше усвідомлюють важливість створення аналітичних центрів, а результати досліджень таких центрів набувають щораз вагомішого значення у прийнятті державою стратегічних рішень. Сьогодні США володіють найрозвиненішою галуззю аналітичних центрів у світі, з максимальною досконалою структурою та чітким напрямом подальшого розвитку. Доволі добре налагоджено зв'язок аналітичних центрів з урядом, який наче «турнікет» сприяє повноцінному передаванню інформації, що дає змогу ефективно вирішити нагальні проблеми. Після Другої світової війни США зайняли місце найсильнішої країни світу багато в чому завдяки їхнім аналітичним центрам. І навпаки, Китай почав створювати свої аналітичні центри доволі пізно. І хоча стрімкий розвиток країни за останнє десятиліття сприяв появі значної кількості центрів, однак їхня якість та різноплановість значно відстають, розуміння міжнародних проблем викривлено, а щодо важливих нагальних питань не вдається отримати швидких рішень. Наприклад, можна побачити, що з обранням Трампа на Президента розпочалась торговельна війна між Китаєм та Америкою, де остання стала добре підготовленим ініціатором, а КНР довелося захищатись, маючи відсталі на багато років знання про міжнародну торгівлю. Однак під час будівництва аналітичних центрів Китай не може просто «копіювати» американську модель, оскільки механізм «турнікет» неможливо застосувати у китайському устрої, де чиновники більше спираються на внутрішньоурядову підготовку кадрів та логістику.

Китаєві варто збільшувати кількість та масштаб приватних аналітичних центрів. Зростання їхнього впливу посприє формуванню зрілого ринку

аналітичної інформації. Хоча сьогодні вони виконуватимуть, здебільшого, функцію містка для спілкування державних чиновників та народу, допомагаючи масам та уряду підтримувати соціальну стабільність Китаю.

Зважаючи на безперервний розвиток й зміни на міжнародній політичній арені, аналітичні центри не тільки значною мірою впливатимуть на розробку стратегій керівництвом держави, а й стануть допоміжним механізмом у процесі осучаснення країни. З перспективи багаторічної стратегії, розвинені та масштабні аналітичні центри стимулюватимуть спілкування та сплетіння країни зі світом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Американський аналітичний центр: Китай грає довгострокову гру в Східно-Китайському та Південно-Китайському морях з серйозним викликом для США, 31 грудня 2012 року, Global Network. – <http://www.chinanews.com/mil/2012/12-31/4449849.shtml>.
2. Ван Лілі. Механізм «обертаючих дверей» американських аналітичних центрів / Ван Лілі // Міжнародні дослідження проблем. – 2010. – Випуск 2.
3. Ван Цзянь. Про стан справ, проблеми та реформи розвитку аналітичних центрів Китаю / Ван Цзянь // Синьцзянський педагогічний університет (видання «Філософія та соціологія»). – липень 2015 року.
4. Дауан Айлонг. Дослідження щодо передумови та шляхів розвитку американських аналітичних центрів / Дауан Айлонг // Сучасне спілкування. – 2017. – Випуск 6.
5. Міжнародні дослідження аналітичних центрів / За редакцією Лі Вейхай. – Шанхай : Шанхайська Академія соціології Преса, 2010. – С. 28.
6. Цю Хуафей. Вивчення американськими аналітичними центрами сучасної китайської дипломатичної стратегії та китайсько-американські відносини / Цю Хуафей // Іноземна соціологія. – 2018. – № 3.
7. Ян Цзунвей. Типи, механізми експлуатації та основні характеристики американських аналітичних центрів / Ян Цзунвей, Лю Баокун // Китайський університет науки і техніки. – 2014. – № 7.
8. Department of Defense, Nuclear Posture Review. – February 2018. – <https://media.defense.gov/2018/Feb/02/2001872886/-1/-1/2018-NUCLEAR-POSTURE-REVIEW-FINAL-REPORT.PDF>.
9. Department of Defense, 2018 National Defense Strategy of the United States of America: Sharpening the American Military's Competitive Edge. – January 19, 2018. – <https://www.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/2018-National-Defense-Strategy-Summary.pdf>.
10. Douglas H. Paal. A New Great-power Relationship with Beijing / Douglas H. Paal and Paule Haenle // Carnegie Endowment for International Peace. – November 29, 2012. 见《参考资料》2013年1月25日,第18页。Див. посилання 25 січня 2013 р. – С. 18.
11. http://baike.baidu.com/item/американський_аналітичний_центр.
12. John Ikenberry. The Rise of China and the Future of the West / John Ikenberry // Foreign Affairs. – Sept./Oct. 2008.
13. Robert Kagan. The Meth of American Decline / Robert Kagan // Discusses the Future of American as a Global Superpower and His Most Recent Book. – February 14, 2012.
14. «The Global Think Tank Report 2014», випущений в Пекіні. – http://news.gmw.cn/2015-01/23/content_14612295.htm.
15. The White House, National Security Strategy of the United States of America. – December 2017. – <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>.

Стаття надійшла до редколегії 30.08.2019

Прийнята до друку 10.09.2019

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE FOUNDATION OF CHINESE AND AMERICAN ANALYTICAL CENTERS**Lou Wei**

*Shanxi University,
92, Wucheng Road, Taiyuan, Shanxi, P.R.China, 030006, тел. 0351-7011933,
e-mail: xyh@sxu.edu.cn*

Think Tanks are the organizations specialized in the research of development, in which experts and scholars of various disciplines using data to analyze the required disciplines or fields, and come up with optimal solutions to problems. In the beginning, the establishment of Think Tanks was to give advice on policy-decision of foreign and domestic policies. With the development and needs of the society, the types of Think Tanks have been diversified. The United States was the first country to found Think Tanks in the world. With accurate and comprehensive analysis and judgment, the U.S. Think Tanks have extensive and in-depth contact with the ruling authorities and have deep influence in the public, influencing the major decisions of the U.S. politics, economy, society, military, diplomacy, science and technology. In the past three decades, China has made great achievements in economic development. Although the current situation of Chinese Think Tanks' development ranks second in the world in terms of the total volume, the influence is still limited and the quality needs to be improved. At present, influential Think Tanks mainly gather in Beijing, Shanghai and other political and economic centers, most of which are comprehensive and mainly focus on national strategy. In the process of transformation to new types, the main problems of Think Tanks are inability to provide forward-looking and time-sensitive products, are lack of reasonable talent composition and internal division of labor, and are difficulty in forming an effective government, society and international influence. By comparing the development of think tanks between the United States and China, this paper proposes that there are significant differences in the construction and application of think tanks between the two countries. As a developing country, China has to keep improving its own think tanks, vigorously raise the number and scale of the private think tanks, and intensify their influence steadily so that a relatively mature think tank market can be developed gradually. Talents pool is the most important strategic resources in the 21st century. In order to make rapid economic development and cope with the international situation, almost every country is attaching a great importance to the training of the talents at home and the talent introduction from other countries. Relatively speaking, the construction and development of think tanks is crucial to the strategic talents reserve. Only by constantly filling the think tanks with more talents can China cope with the ever-changing international situation and have a better solution to the internal conflicts.

Key words: Think Tanks; China; the United States; Sino-U.S. Relations.